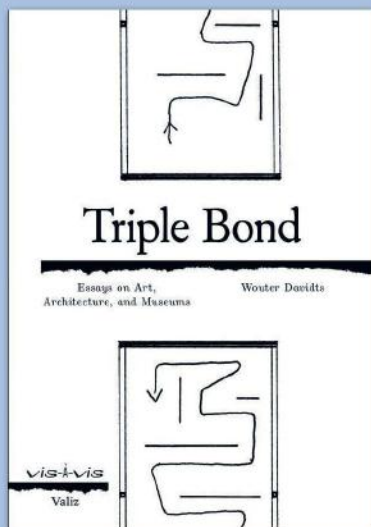

bijdraagt aan sociale verandering, heeft aan *Revoltes in de cultuurkritiek* een goede.

Literatuur

Krog, A. (1998) *Country of my skull*. Johannesburg: Random House.

Kirsten Hannema

Davidts, W. (2017)
Triple bond: essays on art, architecture, and museums.

Amsterdam, Valiz, 260 p.

Prijs: € 25,-

Bibliotheek Boekmanstichting: 17-097

De verontwaardiging was groot. Het Stedelijk Museum Amsterdam, dat na een verbouwing van acht jaar – kosten: 127 miljoen euro – eindelijk in 2012 was heropend, sloot vier jaar later alweer zijn gloednieuwe grote zaal. De opstelling bleek voor 'verwarring' te zorgen. Het museum wilde een nieuwe indeling en vroeg bureau OMA van Rem Koolhaas een ontwerp te maken. Plan was om de zaal in mei 2017 te heropenen, maar opnieuw liep de verbouwing uit. De nieuwe collectieopstelling heropent uiteindelijk op 16 december van dit jaar.

Het museum is het meest besproken gebouwtype van de afgelopen decennia; van het Rijksmuseum tot

Museum Voorlinden in Wassenaar, van het nieuwe Louvre in Abu Dhabi tot Fondation Louis Vuitton in Parijs, over de hele wereld schoten nieuwe en vernieuwde kunsttempels als paddenstoelen uit de grond. De museumboom begon met de realisatie van Centre Pompidou in Parijs (1977), en bereikte een hoogtepunt met de opening van het Guggenheim Museum (1997), dat het ingeslapen Spaanse mijnstadje Bilbao in een klap op de wereldkaart zette. Er werd een naam voor bedacht: het Bilbao-effect, dat sindsdien elke stad en elk museum nastreeft; je telt gewoon niet meer mee als je niet – spectaculair – (ver)bouwt.

Musea hebben ook geen keuze: door bezuinigingen op cultuur moeten ze zelf een businesscase ontwikkelen, digitalisering vraagt – en biedt – een andere manier van kennis delen en tentoonstellingen maken.

Dialogo tussen kunst en architectuur

In 1998 startte Davidts zijn promotieonderzoek naar museumarchitectuur. Hij verbaasde zich over de beperkte discussie rondom nieuwe musea. Zo ging de tentoonstelling 'Museums for a New Millennium: Concepts, Projects, Buildings', die in 2000 in Antwerpen te zien was naar aanleiding van de winnende inzending voor het Museum aan de Stroom (MAS, 2011), vooral over hoe projecten een impuls konden geven aan de stad, en de concurrentie met andere steden aangaan. Er was nauwelijks aandacht voor de inhoud van het museum, je zag nergens interieurbeelden. 'De potentieel productieve relatie tussen het museum als instituut, het museum als gebouw en het museum als collectie bleef onbesproken', is in de inleiding van Davidts' boek te lezen. Hij besloot daarom zijn PhD-onderzoek toe te spitsen op die relatie, in musea voor moderne kunst.

Triple bond: essays on art, architecture and museums is het vervolg op die studie. Het (Engels-talige) boek bundelt veertien essays waarin Davidts de dialoog tussen kunst en architectuur onderzoekt. Die dialoog is niet vanzelfsprekend. 'Architecten →

vergeten vaak dat er kunst getoond moet worden', zegt de Britse kunstenaar Rachel Whiteread. 'Kunstenaars willen dat architectuur niet meer is dan een neutrale achtergrond', klaagt de Amerikaanse architect Peter Eisenman op zijn beurt. Vernieuwende ruimtelijke concepten worden niet altijd begrepen. Het Centre Pompidou, ontworpen als een gigantische, vrij indeelbare hal, betekende een revolutie in de museumarchitectuur. Door alle trappen, liften en installaties buiten het gebouw te hangen, konden men naar believen schuiven met binnenwanden. In de praktijk wist men zich geen raad met al die vrijheid; binnen een jaar stond er een vaste opstelling. Iets soortgelijks zien we nu bij het Stedelijk Museum Amsterdam gebeuren.

De essays belichten de rol en ontwikkeling van de verschillende facetten van het museum: platforms, kunstenaars, gebouwen en tentoonstellingen. Trends zoals de opkomst van musea in verbouwde fabrieken, de hang naar steeds grootschaliger gebouwen en expo's met dito ruimten en kunstwerken, en de nieuwe rol van het museum, als plek voor educatie en ontmoeting, komen aan de orde. Leerzaam zijn ook de casestudies van Tate Modern in Londen, het MAS en Museum Boijmans van Beuningen. De auteur geeft inzicht in de visie van musea – of het gebrek daaraan – die aan grote bouwprojecten ten grondslag ligt, voert je mee door bijzondere expositieruimten en langs kunstwerken, en maakt duidelijk dat musea inmiddels veel meer zijn dan tentoonstellingsruimten. Niet voor niets worden ze 'onze nieuwe kerken' genoemd.

Drie 'waarheden'

Onthullend is het essay 'Nostalgia and pragmatism', over het Stedelijk Museum Amsterdam. Een haarscherpe en genadeloze analyse van de totstandkoming van het ontwerp voor 'De Badkuip'. Davidts laat zien hoe de door het museum opgestelde visie voor het 'museum van de toekomst' gaande het proces losgelaten

wordt om plaats te maken voor het mediagenieke ontwerp van Bentheim Crowel architecten. Het museum zegt de vooruitstrevende positie die het onder voormalig directeur Willem Sandberg had opnieuw op zich te willen nemen, maar sloopt vervolgens de Sandbergvleugel, die daaraan uitdrukking gaf. 'Een van de grotere fouten in de laat-twintigste-eeuwse museumarchitectuur', aldus Davidts.

In het laatste essay, over de uitbreiding van Tate Modern, komt hij tot drie 'waarheden'. Een: musea zijn allereerst gebouwd voor kunst. Twee: museumprogramma's lenen zich bij uitstek voor architectonisch experiment. Drie: omgekeerd is architectuur een perfect vehikel om het museum opnieuw uit te vinden.

Nuttige lessen om in het achterhoofd te houden, want de komende jaren staan er nog heel wat museumprojecten op stapel. Denk aan de verbouwing van het Frans Halsmuseum/De Hallen in Haarlem, de uitbreiding van Museum Arnhem en het nieuwe depot van Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam. Maar ook aan nieuwe economieën als China, waar cultuur wordt ingezet als instrument voor stedelijke ontwikkeling. Dit boek pretendeert niet dat er een recept is voor een goed museumgebouw. De kunst is volgens Davidts niet om 'het antagonisme tussen kunst en architectuur op te lossen, maar steeds opnieuw te actualiseren'.

Noot

- I Vertalingen van citaten door Kirsten Hannema